

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Zdeňka Kühna a soudkyň Michaely Bejčkové a Daniely Zemanové v právní věci žalobce: **J. G.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí,** se sídlem Na Poříčním právu 1, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 5. 2017, čj. MPSV-2017/105963-912, sp. zn. SZ/MPSV-2017/63913-912, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 18. 8. 2017, čj. 48 Ad 27/2017-17,

takto:

I. Žalobci **se neustanovuje** zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

II. Kasační stížnost **se zamítá.**

III. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Stručné vymezení věci

[1] Žalobce se před krajským soudem domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného uvedeného v záhlaví a předcházejícího rozhodnutí Úřadu práce ČR – Krajská pobočka v Příbrami, kontaktní pracoviště Nymburk. Žalobce požádal o ustanovení zástupce z řad advokátů a přiznání odkladného účinku žaloby. Krajský soud usnesením ze dne 18. 8. 2017 zamítl jak návrh žalobce na ustanovení zástupce (výrok I), tak i návrh na přiznání odkladného účinku (výrok II).

[2] Soud ve svém usnesení uvedl, že ustanovení zástupce k ochraně práv představuje mimořádný institut. Z podání žalobce přitom bylo seznatelné, z jakých důvodů byla žaloba podána a čeho se žalobce domáhal. Proto soud nepovažoval za naplněnou podmínku nezbytnosti a zástupce žalobci neustanovil. Soud současně neshledal, že by byly naplněny podmínky pro přiznání odkladného účinku, neboť výkonem napadeného rozhodnutí (rozhodnutí o nepřiznání dávky) nemůže být postavení žalobce jakkoliv ovlivněno. Proto odkladný účinek nepřiznal.

II. Kasační stížnost

[3] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadl usnesení krajského soudu kasační stížností, jejíž součástí byla také žádost o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce a návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

[4] V kasační stížnosti stěžovatel namítal, že rozhodnutí soudu o návrhu na ustanovení zástupce a na přiznání odkladného účinku bylo nezákonné. Usnesením byla porušena základní lidská práva a svobody stěžovatele, neboť nebyla zajištěna rovnost účastníků řízení. Žalovaný má výhodu v řízení, protože je zastupován právníky, zatímco stěžovatel nedisponuje dostatečnými znalostmi v oblasti správního práva, aby se dokázal účelně bránit. V konečném důsledku je ohroženo právo stěžovatele na život, soudní ochranu a právo nebýt vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení. Soud přepjatým formalismem odepřel stěžovateli možnost bránit se proti nezákonným rozhodnutím správních orgánů. Stěžovatel své námitky dále doprovodil širšími úvahami o důvodech, proč nejsou potřebným osobám přiznávány dávky pomoci v hmotné nouzi. Stěžovatel navrhl, aby NSS napadené usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil zpět k novému rozhodnutí. Kasační stížností napadl výrok I usnesení krajského soudu, ale zároveň dodal, že pokud by byla kasační stížnost přípustná i proti výroku II, napadá i výrok II.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[5] Nejvyšší správní soud nejdříve posoudil splnění podmínek řízení o kasační stížnosti. Podle § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, je s podáním kasační stížnosti spojen vznik poplatkové povinnosti. Podle položky č. 19 sazebníku soudních poplatků, který je přílohou uvedeného zákona, je kasační stížnost zpoplatněna částkou 5000 Kč. Návrh na přiznání odkladného účinku je podle položky č. 20 sazebníku soudních poplatků zpoplatněn částkou 1000 Kč. Podle § 105 odst. 2 s. ř. s. věty před středníkem musí být stěžovatel zastoupen advokátem. Ani jedna z těchto povinností není v případě stěžovatele splněna.

[6] Rozšířený senát NSS v usnesení ze dne 9. 6. 2015, čj. 1 As 196/2014-19, konstatoval, že stěžovatel musí zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě) či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností. V uvedené věci nesměřuje kasační stížnost proti konečnému rozhodnutí krajského soudu ve věci samé (tj. ve věci rozhodnutí žalovaného), nýbrž proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu o neustanovení zástupce a zamítnutí návrhu na přiznání odkladného účinku. Z tohoto

důvodu se na stěžovatele v tomto řízení nevztahuje poplatková povinnost, a NSS proto na zaplacení soudních poplatků netrval.

[7] Obdobné závěry dovodil rozšířený senát v citovaném rozhodnutí i ve vztahu k povinnosti být v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem. Jinými slovy, v případě stěžovatele není potřeba trvat ani na doložení zastoupení advokátem. Stěžovatel však o advokáta požádal, proto se NSS dále zabýval jeho žádostí o ustanovení zástupce z řad advokátů.

[8] Z § 35 odst. 8 s. ř. s. vyplývá, že pro rozhodnutí o ustanovení zástupce zákon vyžaduje současné splnění dvou podmínek – jednak nedostatek prostředků, který by odůvodňoval osvobození od soudních poplatků, jednak nezbytnou potřebu ochrany práv účastníka řízení. V této souvislosti NSS zkoumal, zda v případě stěžovatele existuje nezbytná potřeba ochrany jeho práv. Po předběžném zhodnocení obsahu kasační stížnosti dospěl k závěru, že v projednávané věci taková potřeba není dána. Kasační stížnost totiž splňuje požadované základní náležitosti a z jejího obsahu je rovněž zřejmé, proč stěžovatel považuje napadené usnesení krajského soudu za nezákonné. Protože není splněna jedna ze dvou nutných podmínek pro ustanovení zástupce z řad advokátů, neustanovil NSS stěžovateli zástupce. S ohledem na závěry právě citovaného usnesení rozšířeného senátu se pak NSS mohl věnovat věcnému přezkumu usnesení krajského soudu.

[9] Kasační stížnost není důvodná.

[10] Jak plyne z § 35 odst. 9 s. ř. s., účastníku lze ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou současně splněny dvě podmínky: 1) účastník splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a 2) ustanovení zástupce je nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

[11] Krajský soud se podrobně finanční situací stěžovatele nezabýval, neboť podle něj nebyla splněna podmínka nezbytnosti ustanovení zástupce k ochraně jeho práv. Krajský soud považoval stěžovatelovu žalobu za srozumitelnou a bylo mu zřejmé, čeho se stěžovatel domáhá; v řízení tedy bylo možné řádně pokračovat i bez ustanoveného zástupce. NSS proto zkoumal, zda krajský soud postupoval správně a zda nebylo v řízení před soudem nezbytné ustanovit zástupce k ochraně práv stěžovatele.

[12] Stěžovatel ve své kasační stížnosti neuvádí žádné konkrétní okolnosti, které by mohly zpochybnit závěry krajského soudu. Stěžovatel především zdůrazňuje, že je osobou v hmotné nouzi, a opakovaně upozorňuje na svou neutěšenou finanční situaci. Tyto argumenty ovšem nijak nevyvracejí závěry krajského soudu, podle nichž je stěžovatelova žaloba dostatečně kvalifikovaná a prokazuje dobrou orientaci stěžovatele v právu.

[13] NSS souhlasí s tím, že ze stěžovatelovy žaloby je patrná jeho orientace ve sporných otázkách i jeho dobré argumentační schopnosti. Žaloba obsahuje odkazy na ustanovení právních předpisů, je přehledná a její argumenty jsou srozumitelné. Obdobně i v kasační stížnosti stěžovatel vhodně cituje právní předpisy a předkládá zdůvodněná tvrzení, ze

kterých plyne, proč návrh podal a čeho se domáhá. To jen potvrzuje závěr krajského soudu, že ustanovení zástupce není nezbytné, protože je stěžovatel dostatečně schopný hájit své zájmy. Podle NSS tedy krajský soud nepochybil, když žádost o ustanovení zástupce zamítl.

[14] Neustanovením zástupce nebyla založena nerovnost účastníků řízení, ani jím nebyla porušena stěžovatelova základní lidská práva a svobody. V řízení o žalobě před krajským soudem není advokátní zastoupení ze zákona povinné; zákonodárce tedy počítal s tím, že v tomto řízení budou na straně žalující běžně vystupovat nezastoupení účastníci – i při vědomí, že na straně žalované stojí vždy orgán veřejné moci, jehož stanovisko v řízení zpravidla formulují jeho právně vzdělaní zaměstnanci. Pouhá skutečnost, že jeden účastník má v řízení k dispozici právníka a druhý nikoli, tedy nepůsobí nerovnost účastníků řízení. Právo na zástupce není ani základním lidským právem. Pokud by měl advokát náležet každému nemajetnému účastníku, musel by to zákon výslovně říci. Právě z § 35 odst. 9 s. ř. s. je však zřejmé, že nemajetnost účastníka je jen první ze dvou podmínek, a druhou podmínku stěžovatel nesplňuje.

[15] Soud by měl účastníku ustanovit zástupce k ochraně jeho zájmů, jde-li o věc po stránce skutkové nebo právní složitou a současně v soudním řízení vyjde najevo potřeba ochrany práv účastníka, např. z nekvalifikovaných podání, jimiž se účastník na soud obrací. Největší nároky po odborné stránce klade na žalobce právě formulování samotné žaloby (ostatně žalobní námitky je nutno formulovat v krátké dvouměsíční lhůtě a poté je již nelze rozšiřovat, ani kdyby byl žalobci následně ustanoven advokát); právě z obsahové a formální úrovně žaloby tak lze usuzovat na to, zda je žalobci zapotřebí advokáta (viz rozsudek NSS ze dne 27. 5. 2004, čj. 4 As 21/2004-64). Sporná otázka v této věci je však jediná a poměrně úzce vymezená – totiž zda byl správně vypočten příjem žalobce coby OSVČ v rozhodném období kalendářního měsíce. Žalobce v žalobě shrnul dosavadní průběh řízení před správním orgánem i před soudem věci a předložil soudu své věcné argumenty, včetně vhodných odkazů na ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, správního řádu i soudního řádu správního. Správně pak formuloval nejen vlastní petit žaloby, ale i související návrhy na přiznání odkladného účinku a na ustanovení zástupce. Není tedy pochyb o tom, že se žalobce dobře orientuje v otázkách pomoci v hmotné nouzi i v procesních předpisech. V návrhu na ustanovení zástupce sice potřebu advokáta zdůvodnil tak, že jeho věc je „*složitá*“ a vyžaduje „*vysoce odborné znalosti*“. NSS však tento náhled nesdílí, protože z obsahu žaloby plyne, že věc složitá není a srozumitelné argumenty dokázal žalobce sdělit soudu i sám.

[16] Stěžovatel v kasační stížnosti dále zdůvodňoval, proč by mu měla být přiznána mimořádná okamžitá pomoc a příspěvek na živobytí. Tyto úvahy se však nevztahují k předmětu kasační stížnosti, a proto se jimi NSS nezabýval. Pro úplnost je třeba ještě stěžovateli sdělit, že poučení krajského soudu bylo správné a že proti výroku, kterým se žalobě nepřiznává odkladný účinek, skutečně není kasační stížnost přípustná.

[17] Soud nerozhodoval o návrhu na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, neboť o kasační stížnosti rozhodl bez zbytečného odkladu.

IV. Závěr a náklady řízení

pokračování

[18] Nejvyšší správní soud proto zamítl kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s., poslední věty.

[19] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud dle ustanovení § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. října 2017

Zdeněk Kühn
předseda senátu